

SANOAT KORXONALARIDA INVESTITSİYANI MOLİYALASHTIRISHNI
TAKOMILLASHTIRISH

M.S. Bazarova

Osiyo xalqaro universiteti o'qituvchisi.

Mahmudov Zavqiddin

Osiyo xalqaro universiteti 1-IQ-22 guruh talabasi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15512275>

Annotatsiya. O'zbekiston sharoitida investitsiya faoliyati iqtisodiyotni liberallashtirish, xorijiy investitsiyalarni jalb qilish va sanoat sektorini rivojlantirish bo'yicha amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlar sharoitida alohida ahamiyat kasb etadi.

Kalit so'zlar: Emitent – qimmatli qog'ozlarni, investitsiya resurslari, amortizatsiya siyosatini, kredit siyosati.

Аннотация. Инвестиционная деятельность в Узбекистане приобретает особое значение в условиях проводимых экономических реформ по либерализации экономики, привлечению иностранных инвестиций и развитию промышленного сектора.

Ключевые слова: Эмитент – ценные бумаги, инвестиционные ресурсы, амортизационная политика, кредитная политика.

Abstract. Investment activities in the conditions of Uzbekistan are of particular importance in the conditions of economic reforms carried out to liberalize the economy, attract foreign investment and develop the industrial sector.

Keywords: issuer-securities, investment resources, depreciation policy, credit policy.

Investitsiya faoliyati kelajakda iqtisodiy foyda olish maqsadida turli aktivlarga kapital qo'yish jarayonini ifodalaydi. U ishlab chiqarishni modernizatsiyalash, innovatsiyalarni joriy etish, alohida korxonalar va umuman milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirishni ta'minlash orqali iqtisodiy rivojlanishda markaziy o'rinni egallaydi. O'zbekiston sharoitida investitsiya faoliyati iqtisodiyotni liberallashtirish, xorijiy investitsiyalarni jalb qilish va sanoat sektorini rivojlantirish bo'yicha amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlar sharoitida alohida ahamiyat kasb etadi.

Investitsiya faoliyati investitsiya faoliyati sub'ektlarining investitsiyalarni amalga oshirish bilan bog'lik bo'lgan harakatlari majmuasi tushuniladi. Investitsiya faoliyatini yo'lga qo'yishda har bir mulk egasi birinchi navbatda o'z manfaatini ko'zlab yagona bir maqsadga, ya'ni foyda olishga yoki ijtimoiy samara olishga intiladi.

Investitsiya faoliyatida investitsiya sub'ekti, investitsiya ob'ekti, investor, emitent, investitsiya resurslari kabi tushunchalar mavjud. Investitsiyaning ob'ekti bo'lib, mablag'lar ya'ni boyliklarni safarbar etayotgan ob'ektlar tushuniladi. Ular yangi korxonalar yoki amaldagi korxonalar, qimmatli qog'ozlar, bank depozitlari bo'lishi mumkin. Investitsiya sub'ekti bo'lib, investitsiyani amalga oshiruvchi yuridik va jismoniy shaxslar tushuniladi. Ular: xorijiy davlatlar, halqaro tashkilotlar, mahalliy davlat hokimiyati organlari, davlat boshqaruv organlari, turli mulkchilik shaklidagi korxona va tashkilotlar, mulk egasi bo'lgan fuqorolar bo'lishi mumkin. Investorlar - o'z kapitalini investitsiya faoliyati ob'ektlariga investitsiyalashni amalga oshiruvchi investitsiya faoliyati sub'ektidir.

Emitent – qimmatli qog'ozlarni muammalaga bosib chiqaruvchi yuridik va to'lovga qobiyatli jismoniy shaxslar. Reinvestitsiyalar – investorlar tomonidan korxonalar faoliyatidan olingan foydani ishlab chiqarishni rivojlantirish maqsadida uni shu korxonaga qayta kiritishdir.

Investitsiya resurslari – bu investitsion faoliyati amalga oshirishda ishtirok etadigan har xil ko'rinishdagi mablag'lardir. Bular jumlasiga quyidagilar kiradi: Respublikada investitsiya faoliyatini yuritish uchun qulay shart-sharoitlar yaratilishi bilan birga uni davlat tomonidan muvofiqlashtirish uchun ham hukumatimiz tomonidan bir qancha qonun va qoidalar qabul qilingan. Ushbu qonunlar investitsion faoliyatning tartibga solinishi va muvofiqlashtirilishi bo'yicha huquqiy tizimning shakllanishiga asos bo'lib xizmat qiladi. Bundan tashqari davlatning investitsion faoliyatga qanday vositalar va richaglar orqali ta'sir ko'rsatishi ham muhim masaladir. Har qanday jamiyatdagi investitsion faoliyat o'z-o'zidan rivojlana olmaydi, unga albatta, muayyan ta'sir ko'rsatuvchi sub'ektlarning aralashuvi talab qiladi. Bunday aralashuvning samarali natijasini faqat davlat qo'li bilangina ta'minlash mumkin bo'ladi. Biroq bunday vaziyatda davlat investitsion faoliyatining rivojlanishini bo'g'ib qo'ymasligi kerakki, aks holda uning amal qilishi sub'ektivlik ta'sir kuchiga bo'ysundirilib qoladi. Mamlakat ijtimoiy siyosatini yuritish.

Davlat tomonidan investitsion faoliyatini boshqarish bir qator chora-tadbirlarni qo'llash, ularni hayotga tadbiq etish asosida amalga oshiriladi. Bu chora-tadbirlar qo'yidagilardan iborat.

1. Soliq tizimini qulaylashtirish, ya'ni soliq sub'ektlarini, ob'ektlari va stavkalarini tabaqalashtirish va soliq imtiyozlarini berish.
2. Amortizatsiya siyosatini amalga oshirish, shu jumladan tezlashtirilgan amortizatsiya siyosatini qo'llash hamda amortizatsiya imtiyozlarini berish.
3. Ayrim hududlarni, tarmoqlarni rivojlantirish maqsadga dotatsiyalar, subsidiyalar,

subventsiyalar orqali yordam ko'rsatish.

4. Kredit siyosatini, davlatning norma va standartlarining antimonopol tadbirlarini ishlab chiqarish, davlat mulkini xususiylashtirish va narx-navo siyosatini o'tkazish.

5. Yer hamda boshqa tabiiy boyliklardan foydalanish shart-sharoitlarini aniqlash.

6. Investitsiya loyihalarini ekspertizadan o'tkazish davlat dasturlariga kiritish.

7. Investitsiya loyihalarining monitoringini o'tkazish va mexanizmini ishlab chiqish.

8. Zarur hollarda yoki qonunga muvofiq investitsiya faoliyatini to'xtatib turish, cheklash yoki tugatish. Shuni ta'kidlash joizki, investitsiya faoliyatining amalga oshirilishi zaruriy barcha shart-sharoitlarning, qulayliklarning yaratilishiga bog'liqdir. Bu investitsion iqlim iqtisodiy, ijtimoiy va siyosiy omillarga bog'liq bo'lgan muhit sifatida qaraladi. Bunda investitsion muhitning ahvoli iqtisodiy, ijtimoiy, siyosiy, huquqiy shart-sharoitlarning mavjud xolatidan kelib chiqadi. Shuning uchun iqtisodiy siyosatni olib borish, davlat boshqarish organlarining investitsion jarayonlarni tartibga solish, iqtisodiyotda davlatning aralashuvi, xalqaro bitimlarda ishtirok etishi va chet el investitsiyalarini jalb qilishi investitsion muhitga katta ta'sir ko'rsatadi.

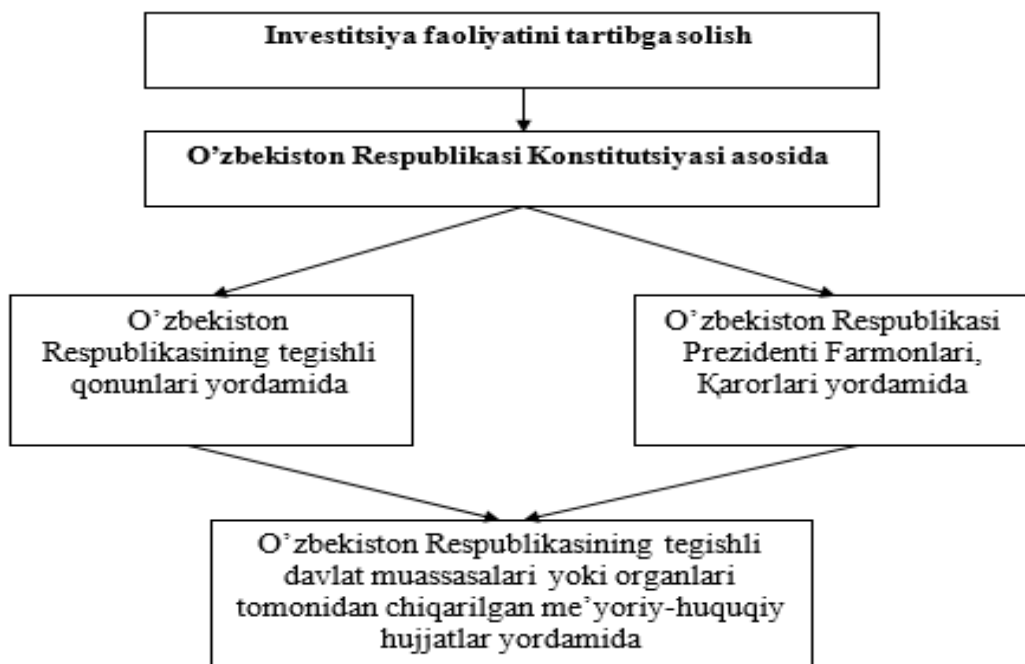
Investitsiya faoliyatiga ta'sir etish omillari va usullari.

O'zbekistonda olib borilayotgan investitsiya siyosati natijasining qanday samara berishi mamlakatdagi investitsion faoliyatning rivojlanish holati bilan belgilanadi. Shu sababli, odatda, har qanday investitsiya siyosatining maqsadi mavjud investitsiya faoliyatining rivojlanish istiqboliga qaratiladi. Bu maqsad o'zida davlatning investitsiya faoliyatini muntazam ravishda tartibga solish vazifasini ham mujassam etadi.

Davlat tomonidan investitsiya faoliyatini tartibga solish, odatda, quyidagi maqsadlarda amalga oshiriladi:

- investorlarni rag'batlantirish;
- milliy iqtisodiyotga xorijiy investitsiyalarni jalb etish;
- mamlakat hududida investorlarning huquq va manfaatlarini himoya qilish;
- lozim bo'lsa, ichki investorlar manfaatlarini, birinchi navbatda, yuzaga chiqarish va ularni himoyalash.

Mamlakatda investitsiya faoliyatini tartibga solishning zaruriy asosi bo'lib, davlat qonunchiligi, huquqiy asosni shakllantirish hisoblanadi va uni quyidagi rasm orqali ifodalash mumkin.



1-rasm. O'zbekiston Respublikasida investitsiya faoliyatini tartibga solishning huquqiy asoslari.

Davlat investitsiya faoliyatini tartibga solish bilan birga bevosita o'zi ham unda ishtirok etadi.

Bunda u:

- davlat investitsiya dasturlarini qabul qilish va ularni respublika byudjetidan moliyalashtirish;
- yirik investitsiya loyihalarini moliyalashtirish uchun to'lovlik, muddatlilik va qaytarib berish asosida respublika byudjetining markazlashgan investitsiya resurslarini taqdim etish;
- investitsiya loyihalarini amalga oshirish uchun jalb etilgan kreditlar uchun davlat kafolatini taqdim etish;
- investitsiya loyihalarining davlat kompleks ekspertizasini olib borish;
- mahalliy va xorijiy investorlar uchun kontsessiyalar taqdim etish kabilar bilan investitsiya faoliyatida qatnashadi. Odatda, investitsiya faoliyatini muvofiqlashtirish uning muhim yo'nalishlarida qulay sharoitlar yaratishga qaratilgan, avvalom bor, ijtimoiy rivojlantirish, ishlab chiqarishni texnik jihatdan takomillashtirish, yangilik va ixtirolarni tatbiq etish asosida ijtimoiy talablarni qondirishga qaratiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Qudratova, G. M. (2025). TEXNOLOGIK PARKLARNING MINTAQA INNOVATSION RIVOJLANISHINI TA'MINLASHDAGI AHAMIYATI. *YANGI O'ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI*, 2(8), 170-178.
2. Sodiqova, N. (2025). IQTISODIYOT FANLARINI O'QITISHDA TALABALAR TEXNIK TAFAKKURINI RIVOJLANTIRISHNING AMALDAGI HOLATI VA TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI. " ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ АКМЕОЛОГИЯ" *международный научно-методический журнал*, 2(19).
3. Bahodirovich, K. B. (2025, April). STRUCTURE OF THE CASH FLOWS STATEMENT. In *CONFERENCE OF MODERN SCIENCE & PEDAGOGY* (Vol. 1, No. 1, pp. 325-330).
4. Алимова, Ш. А. (2025). УСТОЙЧИВЫЕ ЦЕПОЧКИ ПОСТАВОК: ОТ ТРЕНДА К НЕОБХОДИМОСТИ РАСШИРЕННАЯ ВЕРСИЯ. *Modern Science and Research*, 4(5), 76-81.
5. Toshov, M. H. (2025). SANOAT KORXONALARIDA MEHNATGA HAQ TO'LASH TIZIMINI BOSHQARISH. *Modern Science and Research*, 4(4).
6. Azimov, B. (2025). METHODS AND MODELS FOR ASSESSING THE SOCIO-ECONOMIC EFFICIENCY OF REGIONAL INNOVATION INFRASTRUCTURE. *International Journal of Artificial Intelligence*, 1(3), 685-691.
7. Ikromov, E. I., & Safarova, J. (2025). O'ZBEKISTONDA YASHIL TADBIRKORLIKNI HUDUDLARDA RIVOJLANTIRISHI ISTIQBOLLARI. *Modern Science and Research*, 4(4), 421-428.
8. Raxmonqulova, N. O. (2025). DEVELOPMENT OF THE DIGITAL ECONOMY ON A GLOBAL SCALE AND THE EXPERIENCE OF COUNTRIES. *SHOKH LIBRARY*.
9. Shadiyev, A. X. (2025). MINTAQANING IJTIMOIIY-IQTISODIY RIVOJLANISHINI BOSHQARISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH. *STUDYING THE PROGRESS OF SCIENCE AND ITS SHORTCOMINGS*, 1(7), 145-150.
10. Naimova, N. (2025). THE IMPACT OF GLOBALIZATION ON MODERN ECONOMIC PROFESSIONS. *Journal of Multidisciplinary Sciences and Innovations*, 1(2), 153-155.
11. Bazarova, M. (2025). FEATURES OF ASSESSING THE EFFECTIVENESS OF INNOVATION RISK MANAGEMENT OF AN EDUCATIONAL ORGANIZATION IN THE PROCESS OF DIGITAL TRANSFORMATION OF ACTIVITIES. *Journal of*

- Multidisciplinary Sciences and Innovations*, 1(2), 161-164.
12. Jumayeva, Z. (2025). THE ROLE OF MICROECONOMIC ANALYSIS IN ENHANCING ECONOMIC EFFICIENCY THROUGH MARKET EQUILIBRIUM ANALYSIS. *International Journal of Artificial Intelligence*, 1(3), 634-637.
 13. Bobojonova, M. (2025). GREEN ENTREPRENEURSHIP IN UZBEKISTAN AND ITS OPPORTUNITIES. *International Journal of Artificial Intelligence*, 1(3), 592-595.
 14. Jumayeva, Z. (2025). THE FORMATION OF THE GREEN ECONOMY CONCEPT, STAGES OF DEVELOPMENT AND ITS RELEVANCE. *International Journal of Artificial Intelligence*, 1(3), 262-266.
 15. Ibragimov, A. (2025). TAX POLICY AND IMPACT ON ECONOMIC DEVELOPMENT. *International Journal of Artificial Intelligence*, 1(3), 259-261.
 16. Djurayeva, M. (2025). ISSUES OF SMALL BUSINESS AND PRIVATE ENTREPRENEURSHIP DEVELOPMENT. *International Journal of Artificial Intelligence*, 1(3), 596-598.
 17. Umarova, H. (2025). RIVOJLANGAN MAMLAKATLARDA KORXONA RISKLARINI BOSHQARISH VA BAHOLASH AMALIYOTI TAHLILI. *Modern Science and Research*, 4(5), 158-161.
 18. Aslanova, D. (2025). CHALLENGES OF IMPLEMENTING MODERN MANAGEMENT PRINCIPLES IN THE TOURISM INDUSTRY. *Journal of Multidisciplinary Sciences and Innovations*, 1(2), 119-121.
 19. Rajabova, D. (2025). SPECIFIC FEATURES AND FACTORS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE INNOVATIVE ENVIRONMENT IN INDUSTRIAL ENTERPRISES. *Journal of Applied Science and Social Science*, 1(2), 474-479.
 20. Игамова, III. 3. (2024). МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ ПО ФОРМИРОВАНИЮ ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО МЕХАНИЗМА ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ СТРОИТЕЛЬНЫХ МАТЕРИАЛОВ. *Gospodarka i Innowacje*, 43, 335-340.
 21. Akramova, O. (2025). FOREIGN COUNTRIES IN EXPERIENCE INVESTMENT ATTRACTIVENESS INCREASE MECHANISMS AND UZBEKISTAN IN PRACTICE USE OPPORTUNITIES. *Journal of Multidisciplinary Sciences and Innovations*, 1(1), 395-398.
 22. Jumayev, B. (2025). BIG DATA: CUSTOMER CREDIT ANALYSIS USING

DIGITAL BANKING DATABASE. *International Journal of Artificial Intelligence*, 1(2), 1056-1059.

23. Gafarova, D. (2025). INNOVATION POLICY OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN: ACHIEVEMENTS AND PROSPECTS. *Journal of Multidisciplinary Sciences and Innovations*, 1(2), 165-167.

24. Raximova, L. (2025). DIRECTIONS AND PRIORITY FEATURES OF THE TRANSITION TO THE "GREEN ECONOMY". *Journal of Multidisciplinary Sciences and Innovations*, 1(2), 156-160.